

Recenzja rozprawy doktorskiej
Pani magister Izabeli Skrzypczak
pt. „Kryminalistyczne aspekty zwalczania przestępstw z wykorzystaniem środków z funduszy unijnych”
przygotowanej w Instytucie Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
pod kierunkiem naukowym Pana dra hab. Marka Leśniaka, prof. UŚ

1. Podstawa prawna sporządzenia recenzji

Na podstawie Uchwały nr 64/2024 Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 18 czerwca 2024 r. w sprawie wyznaczenia recenzentów, powołania komisji egzaminacyjnych oraz powołania komisji doktorskiej w przewodzie doktorskim mgr Izabeli Skrzypczak, przedkładam recenzję przedstawioną do oceny rozprawy doktorskiej, której autorką jest Pani mgr Izabela Skrzypczak, zatytułowanej „Kryminalistyczne aspekty zwalczania przestępstw z wykorzystaniem środków z funduszy unijnych”. Praca została przygotowana pod kierunkiem naukowym Pana dra hab. Marka Leśniaka, prof. UŚ.

Stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa spełnia wymogi ustawowe zawarte w art. 13, ust. 1. Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki i tym samym stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej kandydata w zakresie prawa oraz wskazuje na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktorantkę. Wnioskuje zatem za dopuszczeniem Pani mgr Izabeli Skrzypczak – po spełnieniu przez nią pozostałych ustawowych kryteriów, do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

2. Zasadność wyboru tematu pracy i oryginalność problemu badawczego

Wybór tematu uznaję za trafny. Autorka zdecydowała się podjąć opracowania problematyki, która jest istotna zarówno z perspektywy teorii, jak i praktyki działalności

podmiotów będących beneficjentami funduszy unijnych a także organów, które w zakresie swojej działalności realizują zadania mające na celu wykrywanie i zwalczanie przestępstw popełnianych na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej. Problematyka ta zyskała na znaczeniu z wielu względów. Głównym z nich było przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, a w konsekwencji zaawansowana integracja w zakresie współpracy gospodarczej Polski z państwami członkowskimi. Ponadto, istotne znaczenie należy przypisać także samemu procesowi pozyskiwania i wydatkowania środków pochodzących z funduszy europejskich. Jak podkreśla Doktorantka - jednym z niepożądanych efektów następstwa tych procesów było powstanie mechanizmów przestępczych, ukierunkowanych na pozyskanie pieniędzy w nielegalny sposób, z pominięciem obowiązujących procedur. Dalej słusznie zauważa, że *przeciwdziałanie przestępstwom z wykorzystaniem funduszy unijnych, jest nowym niezwykle aktualnym zagadnieniem kryminalistycznym, a także prawnym*. Już chociażby z tego względu, wybór tematu pracy należy uznać za wysoce uzasadniony. Dodatkowym argumentem przemawiającym za zainteresowaniem wskazaną problematyką, jest *brak wystarczających analiz tytułowego zjawiska, wyników badań naukowych i publikacji*, co także zostało podkreślone przez Autorkę rozprawy. Przeprowadzona w tym zakresie diagnoza zjawiska, niewątpliwie stanowi istotny czynnik wpływający na możliwości rozpoznania tego rodzaju przestępstw i przeciwdziałania tego rodzaju czynom przestępnym. Wobec powyższego uznaję, że recenzowana rozprawa stanowi potrzebną pozycję wypełniającą lukę badawczą w przedmiotowej tematyce. Szczególnie istotne z tej perspektywy są badania własne przeprowadzone na potrzeby dysertacji.

3. Ocena celu pracy, pytań i metod badawczych

Głównym celem sformułowanym przez Doktorantkę we wstępie do rozprawy jest *poruszenie i omówienie zagadnień dotyczących zwalczania przestępstw z wykorzystaniem funduszy unijnych z kryminalistycznego punktu widzenia, w tym w szczególności:*

- 1) *określenie źródeł informacji ujawniających popełnienie przestępstw którego przedmiotem pozostają nadużycia finansowe związane z realizacją projektów finansowych z funduszy unijnych;*
- 2) *przedstawienie sposobów działania sprawców ww. przestępstw;*
- 3) *określenie roli biegłego i rodzaju wykorzystywanych opinii kryminalistycznych w toku postępowań w sprawach o przestępstwa godzące w interesy finansowe Unii Europejskiej;*
- 4) *przedstawienie innych dowodów przeprowadzanych w postępowaniu przygotowawczym dotyczącym przestępstw na szkodę interesów UE.*

Jednym z założeń Doktorantki jest stwierdzenie, że *przeciwdziałanie przestępstwom z wykorzystaniem funduszy unijnych jest nowym, niezwykle aktualnym zagadnieniem kryminalistycznym, a także prawnym*. Można przyjąć, chociaż nie jest to jasno podkreślone przez Doktorantkę, że wskazane wyżej stwierdzenie stanowi hipotezę badawczą, która została zweryfikowana w treści pracy. Autorka wskazuje też na *brak profesjonalnych analiz tego zjawiska, wyników badań naukowych i publikacji*, jako na czynniki utrudniające rozpoznanie i przeciwdziałanie przestępczości. W dalszej części rozprawy, formułuje także cel badawczy części empirycznej rozprawy stwierdzając, że jest nim *określenie okoliczności ujawniania i udowadniania przestępstw z wykorzystaniem funduszy unijnych oraz stwierdzenie dotyczące trudności ich weryfikacji, a także ukazanie sposobu działania sprawców przestępstw i zbadanie czy istnieją określone schematy ich działania*. Jako cel pracy, Doktorantka w części empirycznej wymienia także *zobrazowanie realizacji i przebiegu postępowań przygotowawczych, w tym wykorzystywanych źródeł dowodowych w prowadzonych postępowaniach*. części empirycznej rozprawy. Pani Magister wskazuje ponadto katalog dwudziestu precyzyjnie określonych pytań badawczych korespondujących z wyżej wskazanymi celami pracy. Jak podkreśla, odpowiedź na nie, ma zasadnicze znaczenie w opracowaniu tytułowej problematyki. Pytania te znajdują się na stronach 185-186 dysertacji. Analiza treści rozprawy, pozwala stwierdzić, że jej Autorka, w wyniku przeprowadzonego procesu badawczego udziela merytorycznie wystarczających odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

Proces badawczy musi być zgodny z określonymi metodami naukowymi, zapewniającymi racjonalny dobór, układ i metodologiczną oraz merytoryczną poprawność czynności i zabiegów w gromadzeniu oraz rozpatrywaniu uzyskiwanych informacji. Na podstawie lektury, przyjąć można, że główną metodą badawczą wykorzystywaną w części teoretycznej pracy jest metoda dogmatyczno-prawna. Natomiast w części merytorycznej, Autorka wskazała na metodę wywiadu, w odmianie technik badań ankietowych; metodę analizy danych archiwalnych, także w postaci kwerendy akt; metodę studiów przypadku, jak na metody badawcze oraz techniki i narzędzia badawczemu które wykorzystywała w dążeniu do zrealizowania zakreślonych celów. Kwestionariusze ankiet oraz kwestionariusz kwerendy akt zostały przedstawione w formie załączników do dysertacji. Dobór metod, technik i narzędzi jest słuszny i uzasadniony.

4. Ocena struktury rozprawy oraz jej zawartości merytorycznej

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska składa się z czternastu rozdziałów opatrzonych wstępem, wykazem skrótów, zakończeniem, bibliografią, wykazem aktów prawnych, neografią, wykazem orzeczeń, dokumentów, wykazem wykresów, tabel

i załącznikami. Łącznie liczy 427 stron, z czego treść poświęcona teorii obejmuje strony 12-182, natomiast część badawcza rozprawy to zakres stron od 184 do 289. Stanowi ona zatem obszerne objętościowo opracowanie, o którego ocenie w mojej opinii przesądzą przede wszystkim zawartość merytoryczna, przyjęta metodologia badawcza i struktura pracy.

Strukturę uznać można za poprawną i pozwalającą na wystarczające rozwinięcie treści merytorycznych określonych w tytule pracy oraz poszczególnych rozdziałach. Nieznacznym zastrzeżeniem mogą być natomiast chwilami zbyt szczegółowe elementy struktury, w efekcie czego niektórym z podrozdziałów Pani Magister poświęca jedną stronę. Można zatem odnieść wrażenie zbyt szczegółowego podziału poszczególnych jednostek składających się na strukturę rozprawy. Jednak z drugiej strony, decyzję tę można tłumaczyć zawartością merytoryczną, a tym samym chęcią rzetelnego zasygnalizowania wskazanych tematów czytelnikowi już na etapie spisu treści. Podkreślić należy, że tytuł pracy oraz jej śródtytuły zgodne są z treścią dysertacji i w ścisły sposób korespondują z problematyką przedstawioną w tytule pracy.

Część teoretyczna składa się z dziewięć rozdziałów stanowiących uzasadnione wprowadzenie do obszernej części empirycznej. Zostały w niej kolejno zaprezentowane następujące zagadnienia: problematyka funduszy unijnych; czyny naruszające interesy finansowe Unii Europejskiej; tematyka profilaktyki, zwalczania nadużyć i ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej; źródła informacji o przestępstwie; *modus operandi*; zagadnienie oględzin miejsca i rzeczy; dowodów wykorzystanych przed wykonaniem ustaleń faktycznych; tematyka opinii biegłych oraz pozostałych źródeł dowodowych.

Oceniając z perspektywy tytułowej problematyki pracy, a także przedstawionych przez Autorkę celów i pytań badawczych w części teoretycznej najistotniejsze wydają się te rozdziały, które dotyczą aspektów kryminalistycznych analizowanych przestępstw. Wartościowe jest prawidłowe osadzenie prowadzonych przez Autorkę rozważań w koncepcjach teoretycznych i aktualnych przepisach prawa. Za nader istotne należy uznać te treści merytoryczne dysertacji, w zakresie których Doktorantka bazując na doktrynie oraz prawnych regulacjach, odnosi się w konkretny i merytoryczny sposób do analizowanej grupy przestępstw. Stwierdzam, że w pracy w części teoretycznej w sposób zadowalający został rozwinięty temat zakreślony jej tytułem, chociaż w niektórych miejscach odczuwa się pewien niedosyt dokonanych przez Doktorantkę analiz. W przypadku chęci kontynuowania badań, sugeruję bardziej szczegółową analizę. Może to dotyczyć niektórych podrozdziałów przewidzianych w rozdziale trzecim rozprawy, to jest dotyczącym problematyki organów państwowych przeznaczonych do wykrywania i zwalczania przestępstw popełnianych na szkodę interesów finansowych UE oraz w rozdziale czwartym poświęconym zagadnieniom

źródeł informacji o przestępstwie. Uzasadnieniem tego może być jednak fakt, że pewne aspekty ze wskazanych wyżej zagadnień zostały rozwinięte w części praktycznej.

W przedstawionej do recenzji pracy, za istotnie znaczące w procesie badawczym przeprowadzonym przez Doktorantkę należy uznać przeprowadzenie badań skierowanych zarówno do prokuratorów, jak również do instytucji udzielających dotacji ze środków Unii Europejskiej oraz dokonaną analizę akt prawomocnie zakończonych postępowań sądowych. Warta uwagi jest znacząca liczba prokuratorów (565), którzy wzięli udział w badaniu udzielając odpowiedzi na przedstawione w ankiecie pytania. Tak obszerny materiał badaczy uznać należy za reprezentatywny i uzasadniony w kontekście analizy przedmiotowej problematyki. Tym samym Pani Magister zrealizowała określone cele badawcze oraz odpowiedziała na postawione we wprowadzeniu pytania badawcze, których zadaniem było wskazanie źródeł informacji ujawniających popełnienie przestępstw z wykorzystaniem funduszy unijnych, *modus operandi* sprawców tych przestępstw, rodzaju zlecanych opinii kryminalistycznych oraz przeprowadzanych dowodów. Podobnie, należy też uznać, że przeprowadzone badania akt sądowych 24 postępowań, także pozwoliły na zrealizowanie założonych celów badawczych i udzielenie odpowiedzi na szczegółowe pytania o charakterze naukowym. Warto podkreślić, że w wyniku badań ankietowanych skierowanych do instytucji udzielających dotacji ze środków Unii Europejskiej – tj. ośmiu Wojewódzkich Urzędów Pracy, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, trzech Urzędów Marszałkowskich i Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko, Doktorantka dokonała interesujących zestawień, w których zaprezentowała szczegóły tak istotnych badawczo zagadnień jak: sposoby działania sprawców przestępstw z wykorzystaniem funduszy unijnych oraz rodzaj wykorzystywanych opinii przez instytucje udzielające dotacji ze środków unijnych. Część badawczą rozprawy zamyka rozdział czternasty stanowiący omówienie wyników prowadzonych badań. Autorka dysertacji nadała mu formę dyskusji wyników. Zawarła w tej części wiele trafnych tez i stwierdzeń, w tym w szczególności tych, które dotyczą między innymi *modus operandi* sprawców przestępstw oraz przeciwdziałania i zwalczania tego rodzaju czynów przestępnych. Problematyka ta wpisuje się znacząco w naukę i praktykę kryminalistyki.

Całość pracy wieńczy jej zakończenie, w zakresie którego Pani Magister zaprezentowała trafne i uzasadnione z merytorycznego punktu widzenia tezy, twierdzenia oraz poglądy. Ze względu na interesującą problematykę podjętą przez Doktorantkę, budzi ono jednak w moim przekonaniu w pewnym zakresie niedosyt i w przypadku publikacji i/lub kontynuowania badań w tytułowej problematyce, owe zakończenie wymagałoby większego rozwinięcia, czy uszczegółowienia dokonanych analiz. Przeprowadzone na potrzeby

przedstawionej do recenzji rozprawy badania własne dostarczyły obszernego materiału badawczego i w korespondencji do zaprezentowanej literatury przedmiotu, doktryny pozwalają na dokonanie głębszych analiz i sformułowania kolejnych wniosków *de lege ferenda*. Mogą one stanowić istotny czynnik stanowiący element systemu zapobiegania analizowanym rodzajom przestępstw.

5. Ocena bibliografii rozprawy doktorskiej

Wykaz pozycji bibliograficznych nie budzi zastrzeżeń. Uwzględniając problematykę podjętych przez Doktorantkę rozważań, można jedynie zasugerować sposobność wykorzystania większej liczby literatury przedmiotu (zarówno rodzimej, jak również zagranicznej) oraz liczby wyroków sądów. Niezależnie od wskazanych uwag, uznać należy, że wszystkie wykorzystane pozycje bibliograficzne są spójne z tematyką pracy. Ich przywoływanie w dysertacji jest zatem merytorycznie uzasadnione. Pozytywnie należy także ocenić ich różnorodność.

6. Ocena formalnych i językowych aspektów pracy

Pod względem formalnym rozprawa nie budzi zastrzeżeń. Przygotowana została poprawnie, napisana jest w sposób klarowny, zrozumiałym językiem. Zdarzają się drobne usterki językowe i stylistyczne. Nie wpływają one na ocenę merytoryczną pracy. Należy na nie zwrócić uwagę w przypadku kontynuowania procesu badawczego nad podjętą problematyką. Składnia i stylistyka pracy są także prawidłowe, co wpływa na to, że tekst czyta się bardzo dobrze. Doktorantka w prawidłowy sposób posługuje się nomenklaturą specjalistyczną funkcjonującą w dyscyplinie nauk prawnych oraz *stricte* nauce i praktyce kryminalistyki. Świadczy to także o opanowaniu przez niej ogólnej wiedzy, która wymagana jest na tym etapie rozwoju naukowego i prowadzenia procesu badawczego. Przypisy sformatowane zostały co do zasady prawidłowo. Drobna uwaga dotyczy tego, że w niektórych z „ciągu przypisów”, które dotyczą tego samego źródła, Doktorantka nie stosuje pojęcia „*Ibidem*” (np. przypisy 353-356; 363-363). Ponadto w niektórych z przypisów stosując przypis opisujący czy wyjaśniający nie opatruje ich konkretną literaturą, jak to ma miejsce w przypisie nr 350 dotyczącym reguły tak zwanych „siedmiu złotych pytań”(s. 138).

7. Wniosek końcowy

W konkluzji, dokonując oceny końcowej przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej, stwierdzam, że stanowi ona autorskie i wystarczająco nowatorskie opracowanie aktualnej, aczkolwiek niezbyt często podejmowanej problematyki w publikacjach naukowych. W rozprawie dokonano analizy płaszczyzny normatywnej, zaprezentowano odpowiednią dla

tytułowego zagadnienia doktrynę przedmiotu, powołano się na orzecznictwo. Oceniając zatem całościowo część teoretyczną rozprawy oraz jej płaszczyznę empiryczną, uznać należy, że zadania wyznaczone celami badawczymi pracy zostały zrealizowane w stopniu zadowalającym. Podobnie, odpowiedzi na postawione pytania badawcze, także zostały zaprezentowane w sposób wystarczający. Przedstawione w niniejszej recenzji uwagi i sugestie, nie wpływają na pozytywną ocenę pracy jako całości. Wybór tematu rozprawy, jej struktura, zawartość treściowa i realizacja przedstawionych celów badawczych spełniają kryteria stawiane pracom naukowym.

Stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska pt. „Kryminalistyczne aspekty zwalczania przestępstw z wykorzystaniem środków z funduszy unijnych” spełnia przewidziane prawem wymagania właściwe dla prac doktorskich. Wobec powyższego, wnioskuję o dopuszczenie Pani Mgr Izabeli Skrzypczak do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Rzeszów, dnia 13.11.2024 r.

Dr hab. Dorota Semków, prof. UR

